

Preek over Genesis 34

- Schildwolde, 1 november 2015
- Kees van Dusseldorp

Liturgie:

votum en groet

Ps.146:1,2,3

wetslezing

Opw.689

lezen: Gen.33:18-35:1

Joh.4:5-10

Ps.59:1,7 [Wiekslag 5-8]

preek

Ps.35:9,11,13

gebed

collecte

Gz.142:1,2

zegen

Gemeente van Jezus Christus,

** mensen maken alles kapot

Je baalt verschrikkelijk. Heb jij een mooi ontwerp gemaakt voor je modelspoorbaan. Echt prachtig. Elke week bouw je een stuk van het tracé. Hier door de tunnel, daar over een brug. Er zit al heel veel tijd en liefde in. Maar nu ligt er ineens een hele vreemde bocht. Die heb jij er niet neergelegd! Die past daar helemaal niet. Je hele ontwerp is naar de maan. Zo krijg je het spoor niet bij het eindstation. Dat laatste stuk eraf slopen, gaat niet. Want je broertjes hebben superkit gebruikt. En ze hebben gewoon het materiaal voor het volgende traject gepakt. Je kunt ze wel achter het behang plakken. Maar je hebt geen keus. Je moet aansluiten op die onmogelijke bocht. In de hoop dat je genoeg ruimte hebt om er nog iets van te maken. Het blijft een lelijk gezicht. Later zullen ze nooit snappen waarom je het spoor zo hebt gelegd. Als het al tracé al afkomt. De lol is er wel even af.

Mensen maken alles kapot. Een andere conclusie kan ik niet trekken bij de geschiedenis van Dina en Sichem, het bedrog van Jakob en zijn zoons, en de moordpartij van Simeon en Levi op de inwoners van de stad. Eindelijk heeft God de levensweg van Jakob weer op de rails. Gods plan met Jakob leek onhaalbaar nadat Jakob met al zijn leugens en bedrog zichzelf onmogelijk had gemaakt. Maar hij heeft weer vrede met God, is verzoend met zijn broer en ongeveer weer terug in het land van de belofte. En nu is het weer hetzelfde. Nog tien keer zo erg. Deze geschiedenis kent alleen maar verliezers: een vermoorde stad, uitverkoren mensen met bloed aan de handen, een besmeurde naam van God en een gespannen verhouding tussen Israel en de volken. Mensen maken alles kapot: zichzelf, hun omgeving, hun toekomst en het plan van God. Kan God nog verder met zo'n familie? Hoe doet Hij dat toch? Hoe kan Hij ooit een volgend traject aanleggen? Bestaat er een uitgang uit deze doodlopende weg? Kun je nog verder, als het vertrouwen zo vaak is beschaamd door leugens en geweld?

Mensen maken alles kapot. Dat is niet het enige wat je over mensen kunt zeggen. Maar je hoeft niet ver te kijken om te zien dat het waar is. Nee, ik hoef geen voorbeelden in de grote wereld vol dictators en terroristen. Kijk maar in het kleine: leugens, bedrog, egoïsme, eerzucht. Het maakt zoveel slachtoffers. Dronkenschap, verslaving, seksuele driften. Het maakt meer kapot dan je lief is. Levenslange littekens, verbroken relaties, onoplosbare conflicten. Je bent er niet trots op. Maar je weet prima hoe je zelf tekort schiet en fouten maakt. Het is een groter wonder dat dingen goed gaan, dat mensen een leven lang bij elkaar blijven, dat mensen niet alleen liefdevol omgaan met vrienden, maar ook met vijanden. Een wonder, omdat God nog niet klaar is met mensen. Hij weet toch weer aan te sluiten op een onmogelijke bocht. Maar het blijft een lelijk gezicht.

** de zwarte bladzijden slaan we niet over

Hoe wonderlijk is het, dat een volk ook deze verhalen uit zijn geschiedenis vertelt! Het Godsvolk slaat de zwarte bladzijden niet over. Je schaamt je toch naar als je weet dat jouw grootvader betrokken was bij een genadeloze genocide. Als je weet dat jouw familie ooit een wrede roversbende was. En dat aan jouw rijkdom een vies luchtje hangt. Je hangt het niet aan de grote klok dat jouw overgrootmoeder voor hoer werd uitgemaakt. En dat jouw familie moest vluchten omdat ze zichzelf onmogelijk hadden gemaakt.

Maar het Godsvolk vertelt ook deze verhalen. Misschien wel met de nodige pijn en schaamte. Maar de zwarte bladzijden worden niet overgeslagen. Want kinderen van God weten dat ze niet perfect zijn. Ze raken niet in paniek als ze aan hun fouten worden ontdekt. De grond valt hen niet onder de voeten als gerespecteerde voorgangers grove zondaren blijken te zijn, die veel slachtoffers hebben gemaakt. Ze verstoppert hun verleden niet, ook niet waar dat spreekt van onrecht, ruzies en leugens.

Hoe wonderlijk is het, dat een volk de fouten uit het verleden niet verstoopt, niet vergeeft en niet verdoezelt. Dat wonderlijke heeft iets te maken met leven van Gods genade. Wie Gods liefde heeft leren kennen, die hoeft zichzelf niet groot te houden. Wie weet wat vergeving is, durft zonden te erkennen, naar God en mensen. Een aantrekkelijke kerk, dat is niet een kerk waarin alles goed geregeld en met enthousiasme uitgevoerd wordt, waar de presentatie perfect is en de mensen altijd vrolijk zijn. Maar dat is een kerk die leeft van Gods genade. Bestaande uit mensen die erkennen dat ze van Gods genade leven. Ze vertellen geen succesverhaal, maar wijzen op de Messias.

De zwarte bladzijden slaan we niet over. Sterker nog, we lezen ze aandachtig. Om te ontdekken waar onze valkuilen liggen. Om onszelf te leren kennen. Misschien schrik je ervan. Omdat je iets van jezelf herkent. Misschien schaamt je je ervoor. Omdat je weet hoe jijzelf schade hebt berokkend aan de naam van God en mensen. En toch lees je verder. Des te meer verwonderd over de genade God. Want zwarte bladzijden tonen het goud van Gods trouw.

** misbruik

Het zijn geen aangename taferelen. De filmkeuring zou vandaag op 16 gelegd worden. Het begint met de verkrachting van Dina door prins Sichem. Ik moet eerlijk zeggen, dat het wel even zoeken is naar de exacte toedracht. 'Ze ging eens kijken bij de meisjes van het land'. Dat klinkt onschuldig, maar de woorden hebben wel een dubbele bodem. Ze gaat lekker stappen in de grote stad. Wel met de meiden mee, maar ondertussen gericht op de jongens? Ik weet het niet, maar het wordt wel gesuggereerd. Uitgaan met niet-gelovige meisjes of jongens is niet zonder risico. Hun normen en waarden zijn niet hetzelfde als die van jou. Trouwens, ook met christelijke jongeren zit je niet altijd op dezelfde lijn.

Ik zeg dit over Dina met enige schroom, omdat wel iets verschrikkelijks overkomt. Ik wil daar op geen enkele manier iets vanaf doen. Het wordt zo snel gezegd: ja, maar ze lokte het ook uit. Nooit, nooit mag dat een verontschuldiging zijn om iemand te misbruiken. De jonge Dina, ergens tussen de 12 en 15 jaar, wordt verkracht. In Nederland heeft een derde van de vrouwen te maken gehad met seksueel geweld. Een derde! Er zijn dus ook hier genoeg vrouwen in de kerk die het aan den lijve hebben ervaren. En mannen die zich hieraan schuldig hebben gemaakt. En mensen die een andere kant op hebben gekeken. Een op de acht vrouwen is ooit verkracht. Het zijn onvoorstelbare cijfers. Met onvoorstelbaar veel schade.

In het geval van Dina gebeurt iets opmerkelijks: de dader, prins Sichem, raakt verliefd op het slachtoffer. Niet maar een beetje, maar echt smoorverliefd. Dat gebeurt bij verkrachters maar zelden. Heel zijn wereld komt bij elkaar in de onstuitbare wens om bij Dina te zijn en met haar te trouwen. Hij heeft er echt alles voor over: zijn geld, zijn lichaam, zijn

positie. Verliefdheid is een sterke kracht, een vuur, dat gemakkelijk met je op de loop gaat. Hij heeft zijn hart verloren aan Dina. Het kleine beetje verstand dat hij nog over heeft, gebruikt hij om zijn vader opdracht te geven netjes een huwelijk te regelen, volgens de gebruiken van die tijd. Ook volgens de regels van de latere wet van God overigens, waarin is opgenomen dat een stel dat seks heeft gehad met elkaar moet trouwen.

Terwijl de vaders met elkaar rustig beraadslagen, zitten Jakobs zonen te knarsetanden. Je vraagt je af hoeveel gezag Jakob op zijn zoons heeft. 'Waar bemoeien die broers zich mee', zouden meisjes vandaag vragen. Maar deze broers voelen zich verantwoordelijk. 'Je komt niet aan mijn zus!' Zeker in een cultuur waarin een vader meerdere vrouwen en veel dochters had, daar bewaken de directe broers hun zus. Haar maagdelijkheid is weg. Die smerige Sichem heeft hun zus als een hoer behandeld. Dat roept om wraak. Eerwraak. Dan gaat het al niet meer om de eer van hun zus, maar om de eer van de familie.

Ze bedenken een bedrieglijke list. 'Weet u, wij zijn van Israel. We zijn een bijzonder volk, uitverkoren door God. Het is voor ons schande als er een onbesnedene bij de familie komt. Als jullie je laten besnijden, dan zijn jullie net als wij. Dan zijn we één volk. Kunnen jullie genieten van onze dochters en onze rijkdom en menskracht. En wij van die van jullie'. Wat doet deze familie van God? Ze weten toch dat de besnijdenis een teken van Gods verbond is? Ze hebben toch begrepen dat het uiterlijke teken gelijk op moet gaan met voor innerlijke toewijding aan God? Hoe halen ze het in hun hoofd om de besnijdenis te presenteren als voorwaarde voor commerciële activiteiten?

Of Jakob toen al begreep wat zijn zonen van plan waren? Ik vermoed van niet. Want op zijn sterfbed vervloekt hij zijn zonen Simeon en Levi om de actie die nu volgt. De mannen van Sichem stemmen met het voorstel in en laten zich en masse besnijden. Op de derde dag, als de wondkoorts het hevigst is, overvallen Simeon en Levi hen. Erger misbruik van het sacrament kun je je niet voorstellen. Alsof ze hun vijanden de doop aanbieden en hen vervolgens in het water verdrinken. Alsof ze hun vijanden het avondmaal voorzetten met vergiftigde wijn.

Dit gaat alle grenzen te buiten. Een complete gemeenschap uitgemoord. De mannen gedood. Vrouwen, kinderen, slaven, dieren en bezittingen worden buitgemaakt. Onredelijk geweld. ISIS-achtige praktijken. Religieus fanatisme. Etnische terreur. De mentaliteit van Lamech, die ieder doodslaat, die hem ook maar tegen zijn zin aanraakt. En dat bij de kinderen van Jakob. Het zijn de stamvaders van Israel. Daar steekt de moraal van de wereld een stuk positiever bij af.

Misbruik van seksualiteit. Misbruik van het sacrament. Misbruik van vertrouwen. Misbruik van geweld. Wat maken mensen veel kapot! Als ze zich laten leiden door hun hartstochten. Seksuele begeerte, woede, eerzucht, jaloezie. De zwarte bladzijden in de geschiedenis van het Godsvolk staan vol met mensen. Daders, slachtoffers en toeschouwers. De bladzijden staan vol met menselijke emoties en driften. Als je ze niet kruisigt, gaan ze met je op de loop. Het eindigt in een orgie van bloed en angst.

** het klopt niet

Het klopt niet. Het verhaal zou toch anders moeten gaan. Was Jakob niet de man die met God had geworsteld en van genade had leren leven? Dan moet je toch nu een man zien,

die weet wat het nieuwe leven is? Die de vrede zoekt, en in geloof, hoop en liefde leeft? Was Jakob met al zijn mensen en bezittingen niet eindelijk weer in het beloofde land terug gekomen? Dan moet je toch nu een familie zien, die getuige is geworden van Gods zegen en van een leven in vertrouwen? Die in het beloofde land iets van het vreedzaam laat zien? Of stelde die bekering niets voor? Was Jakob nog steeds de bedrieger, de manipulerende directeur van het familiebedrijf?

Het klopt niet. Het verhaal zou anders moeten gaan. Je mag toch van christenen een hogere moraal verwachten dan van mensen die God niet kennen? Waarom reageren ze dan soms zo hard op elkaar en negeren ze elkaar? Je mag toch van iemand die belijdenis heeft gedaan verwachten dat hij of zij gemotiveerd is om God te dienen en het goede te doen? Waarom zakt kerkgang, bijbellezen en bidden dan zo gemakkelijk weg?

Het klopt niet. Maar het gaat vaker zo. Hoe gelovigen Gods genade ervaren en daarna de naam van God te schande maken. Het was Abraham die in geloof drie altaren bouwde in het beloofde land, nadat de Heer zijn verbond met hem gesloten had. Maar vlak daarna maakte hij Gods naam te schande door zijn vrouw af te staan aan de Farao. Het is bij de Sinaï dat het volk diep onder de indruk was van de stem van God en zich onvoorwaardelijk aan de Heer gaf. Maar binnen een maand dansten ze om een gouden kalf. Het was Elia door wie het hele volk op de knieën ging: de Heer is God, de Heer is God. Maar even later moest hij vluchten om zijn leven te redden en werd hij zo depressief dat het van hem niet meer hoefde. Het was ten tijde van Jezus, dat het volk op zondag riep: Hosanna! en op vrijdag: kruisig hem!

Het klopt niet. Gelukkig gaat het ook vaak anders. Volgt na een belijdenis wel een leven in trouwe dienst aan de Heer. Volgt na een ervaring van Gods liefde wel een leven in liefde en dienstbaarheid. Volgt na een ontmoeting met God een dankbaar loflied en een royale bereidheid om te geven. Tegelijk leert de bijbelse geschiedenis ons niet al te optimistisch te zijn. Waar je de zonde op het ene front overwint met de kracht van Gods Geest, is het volgende front door de duivel al weer geopend.

** meewerken ten goede?

Wij zeggen dat God ook het kwaad in het leven gebruikt ten goede. Zo staat het ook in de Bijbel. Als het kwaad je leven treft, is dat soms een houvast. Het kan ook onbegrip en boosheid oproepen. Alsof God het kwaad heeft bedacht en doelbewust inzet om jou iets te leren. Maar zo is het niet. Wat verkeerd is, is verkeerd. Zelfs als God jou er iets mee leert. Wat onrecht is, blijft onrecht. Zelfs als God er verder mee gaat.

Als er een vreemde kronkel in het spoor wordt gelegd, sluit God daar toch steeds weer op aan. Met onvoorstelbaar veel geduld. In ongelooflijke trouw. En met wonderlijke genade. Zijn reddingsplan gaat verder.

De geschiedenis van Dina en de Sichemieten kent alleen maar slachtoffers. En toch levert het ook iets op. Er treedt bijvoorbeeld geen vermenging op tussen Israel en de volken. Dat zou de belofte van God te sterk verwaterd hebben. Voor de komst van de Messias was het noodzakelijk dat het ene volk afgezonderd bleef als drager van de belofte. Pas na de komst van Christus gaat het niet meer om een volk, een land en een tempel. Dan vermengen de volgelingen van Jezus zich doelbewust over de wereld. Worden zij de grieken

een griek, de russen een rus, de groningers een groninger. Om in alle culturen, landen en talen het evangelie te brengen. Ze mengen zich onder de mensen, maar blijven herkenbaar als getuigen van Jezus. Dankzij de kracht van Gods Geest.

In de tijd van Jakob lag dat als een stip aan de horizon. Tot die tijd moest het volk apart blijven, heilig voor God. Door de actie van Simeon en Levi gebeurt dat ook. Niemand wilde met dat volk meer iets te maken hebben. Had God dat niet anders kunnen regelen? Dat zijn volk een eigen identiteit zou blijven houden? Ongetwijfeld. Maar het is wel het effect van de terroristische acties van de twee broers. Niet om hun acties goed te praten. Maar om te laten zien, dat God het toch kan inpassen.

Zo zie ik ook een tweede winst uit deze slechte geschiedenis. Dat is dat Jakob weer op reis gaat en in beweging komt. Na dit debakel in Sichem roept God hem naar Betel. Daar vindt zuivering plaats van alle afgoden in de complete gemeenschap van het Godsvolk. En vernieuwing van het verbond. Gods kinderen blijven in beweging. Nogmaals: wat hier gebeurt is niet goed te praten. En toch is het voor God geen doodlopende weg. De schade is voor hem niet onherstelbaar. Hij weet het toch in te passen. Zijn plan gaat door.

**** Jezus in Sichem!**

Een aantal collega's heeft een poosje terug een reis gemaakt door Israel. De enelaatste dag was gereserveerd voor een bezoek aan de Westelijke Jordanoever. In een gepantserde bus reden ze naar Elon Moré, van waaruit je zicht hebt op Sichem, dat nu Nablus heet, een palestijnse stad, berucht als uitvalsbasis voor terroristische activiteiten. Aan Sichem wilde de joodse gids niet veel positieve woorden wijden. Aan de plaatsnaam kleeft het verhaal van de genocide van de aartsvaders van Israel. Het is altijd een vervloekte plaats geweest, aldus de gids.

Maar de nederlandse predikant, die als reisleader meewas, opende de Bijbel en las het verhaal van Jezus die juist hier in Sichem was geweest. Bij de Jakobsbron ontmoete Hij de samaritaanse vrouw. Hij maakte contact met haar en sprak van genade en van levend water. En er gebeurden wonderen van geloof en liefde. De joodse gids was niet blij met deze bijbellezing. Wat is er ook in de naam van Jezus veel onrecht aan de joden toegebracht.

Maar toch vind ik het veelzeggend. Hoe de zwarte bladzijden van Israels geschiedenis uitkomen bij Jezus Christus. Hoe het fiasco van mensen, de fouten van Gods kinderen en de verziekte verhoudingen door Jezus worden aangeraakt. Juist in Sichem moet de naam van Jezus worden genoemd. Als de Messias. Die zonden wegneemt, verzoening brengt en littekens geneest.

Waar Dina slechts wordt gezien als een speeltje van de prins, daar ziet Jezus een samaritaanse vrouw als mens, als vrouw, als persoon met een verhaal en met veel verdriet. En Hij raakt haar met zijn liefde.

Waar een prins zich laat leiden door seksuele begeerte, daar stelt Jezus zich op als kwetsbaar en afhankelijk: 'wilt u mij wat te drinken geven?' En Hij wint haar hart door zijn dienstbaarheid.

Waar de broers zich laten leiden door gekrenkte trots omdat hun normen zijn overschreden, daar laat Jezus zich leiden door genade voor een vrouw die leefde in zonde. En de waarheid maakt haar vrij.

Waar Jakob en zonen de besnijdenis naar voren schoven als een uiterlijk ritueel en een commerciële voorwaarde, daar spreekt Jezus tegen de inwoners van Sichem over het aanbidden van God in geest en waarheid, los van bijzondere plaatsen of protocollen.

Waar de Schemieten de dood vonden door het zwaard van Israels stamvaders, daar vinden de Samaritanen het leven, doordat ze de Messias leren kennen, de redder van de wereld.

Er is hoop voor slachtoffers. Hoop voor daders. Hoop voor toeschouwers. Er is genade voor mensen, die zoveel kapot maken. Liefde voor mensen bij wie zoveel kapot gemaakt is. Jezus is het antwoord van God. In Hem gaat het leven open.

Amen